

یک قدم به پیش، مبارزه کارگران دخانیات ترکیه

برگردان ناهید جعفرپور

چهارشنبه ۵ خرداد ۱۳۸۹ - ۲۶ می ۲۰۱۰

Onur Küçükarslan

در مدت یک ماهی که کارگران ترکیه در اعتصاب بسر می بردند، چپ‌های این کشور جان تازه گرفتند؛ دولت ترکیه تا به امروز نتوانسته است یک بخش از نقشه‌های نئولیبرالی‌اش را در جهت همواره وخیم کردن وضعیت کارگران به اجرا در آورد.

یک بخش بزرگی از ۱۲۰۰۰ کارگر کارخانه جات دولتی دخانیات ترکیه در آنکارا از تاریخ ۱۵ دسامبر ۲۰۰۹ تا ۲ مارس ۲۰۱۰ به اعتصاب پرداختند. این کارگران برای امنیت کاری دوازده ماهه، حداقل دستمزد دولتی ۱۲۵۰ لیره که معادل ۶۰۰ یورو در ماه می شود و همچنین برای استخدام مجدد در یکی دیگر از کارخانه جات دولتی به این اعتصاب ۷۸ روزه دست زدند. کارگران خود را در مقابل شرکت‌های واسطه استخدام، دولت ترکیه و سیاست‌های نئولیبرالی این دولت مانند حمله پلیس به کارگران در حین اعتصاب تجهیز می نمایند. کارگران با این اعتصاب خود بعد از مدتی کوتاه هواداری مردم ترکیه را به خود جلب نمودند و در سطوح بین‌المللی به خاطر مبارزه شان بر علیه سیاست‌های نئولیبرالی از احترام و توجه خاصی برخوردار گردیدند. اعتصاب کارگران دخانیات ترکیه در سال گذشته بزرگترین اعتصاب در فضای اروپا بود به این لحاظ از ارزش بررسی خاص برخوردار است.

ورود نئولیبرالیسم

توتون در کشاورزی و در بخش صادرات کشور ترکیه از ۴۰۰ سال پیش نقش بسیار مهمی را بازی می کند. ترکیه با صادرات سالانه بطور متوسط ۵۰۰ میلیون دلار آمریکائی و تولیدی بیش از صد هزار تن توتون شرقی در شرق ترکیه بعد از چین، برزیل، هندوستان و آمریکا تا سال ۲۰۰۸ پنجمین کشور بزرگ تولید کننده توتون بوده است. کارخانه جات دولتی تکل ترکیه قبل از خصوصی سازی در برگیرنده ۱۱۰ کارخانه ساخت برگ

توتون و ۶ کارخانه سیگار و ۱۹ مجموعه تولیدی برای نوشابه الکلی، ۱۰ تاسیسات استخراج نمک خوراکی، یک کارخانه بسته بندی، یک کارخانه پارچه بافی بود. با وجود اهمیت توتون در اقتصاد ملی این کشور اما کارخانه جات تکل از سال های ۸۰ یکی بعد از دیگری بسته شد.

پشت پرده این پروسه در آنزمان به اجرا گذاشتن سیاست های نئولیبرالی بود. درست به مانند ۱۹۷۹ با مارگارت تاچر محافظه کار دربریتانیای کبیر، ۱۹۸۱ با رونالد ریگان جمهوری خواه در آمریکا در ترکیه هم ۲۴ ژانویه ۱۹۸۰ درست ۸ ماه قبل از کودتای نظامی در ۱۲ سپتامبر قدرت نئولیبرالیسم به جریان افتاد. در این روز پیمان های ضروری از سوی دبیر اول دولت تورگوت اوزال به تحریر درآمد تا بدینوسیله اقتصاد کشور برای لیبرالیزه شدن کامل تجارت خارجی و امور مالی کشور آماده گردد. از این روی برای اجرای این قرار ها احتیاج به دولتی نظامی بود تا بتواند این قرار ها را به اجرا در آورد. اوزال بعنوان مشاور اسبق بانک جهانی در ابتدا بعنوان وزیر اقتصاد در دولت کودتا انتخاب گردید تا اجرای این برنامه ها را به پیش برد.

بالاخره در سال ۱۹۸۴ نئولیبرالیسم با یک رفرم دولت اوزال که در سال ۱۹۸۳ " حزب وطن" را بنیان نهاده بود، وارد ترکیه شد. وی با اقدامات اضطراری و حمایت کودتاگران به عنوان نخست وزیر بر دولت حکومت می کرد. همزمان وی با این قصد که ترکیه را وارد سرمایه داری جهانی نماید، اقتصاد کشور را به دست های صندوق بین المللی پول سپرد. صندوق بین المللی پول هم ترکیه را بمانند بهشتی برای واردات ارزان و بورس بازی های مالی دانسته و به این خاطر هم قصد داشت این کشور را توقفگاه نیروی کار ارزان قیمت نماید.

حتی اگر دولت های متفاوت ائتلافی فاصله سال های ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۲ مصمم بودند که خواست های صندوق بین المللی پول را به اجرا در آورند، اما در سال ۲۰۰۲ یک دولت تک حزبی " آ کا پ" نیاز بود تا بتواند تغییرات ساختاری مهم دیگری را که از سوی سرمایه داری داخلی و همچنین سرمایه داری بین المللی تحمیل می شد را به اجرا در آورد. در این رابطه می توان از چهار هدف اساسی دولت " آ کا پ" صحبت نمود: صنعتی کردن ترکیه، انهدام دولت رفاه (رفاه اجتماعی و مدد های اجتماعی)، کمک های اساسی در جهت استثمار توسط سرمایه داری داخلی و بین المللی و نظم نوین در پروسه تولید بر علیه منافع طبقه کارگر از طریق تغییرات ساختاری.

توتون و کارخانه جات تکل

این تحمیل شدن نئولیبرالیسم به اقتصاد ملی ترکیه خود را در صنایع دخانیات هم به خوبی نشان می دهد. این تغییر ساختاری با تعطیلی مارک توتون وطنی که تا آن زمان ضمانت عملی داشت و همچنین بالا بردن نفوذ شرکت های توتون خارجی در بازار داخلی در سال ۱۹۸۴ آغاز گردید. بخش خصوصی با شرط سهم بودن در مجموعه کارخانه جات تکل از این حق برخوردار گردید که به ساخت سیگار پردازد. این برش در ارگانیسم اجتماعی در سال های ۹۰ شرایط خصوصی شدن کارخانه جات دولتی را مهیا نمود. دولت در این پریود سرمایه گذاری های خویش را در این بخش قطع نمود و بدینوسیله پایان آهسته کارخانه جات تکل زمینه چینی شد.

با آمدن دولت سوسیال دمکرات بولنت اچویت (۱۹۹۹-۲۰۰۲) چیزی تغییر نکرد و حتی در سال ۲۰۰۳ با وزیر اقتصاد سوسیال دمکرات کمال دروی همچنان این پروسه ادامه داشت. حزب عدالت و رونق اقتصادی "آ کا پ" در ابتدا تکل را به سه بخش تقسیم نمود و در همان سال بخش نوشابه های الکلی با تمامی تاسیسات و دستگاه ها و اجزایش به قیمت ۲۹۲ میلیون دلار آمریکائی به بخش خصوصی سپرده شد. این قیمت قیمتی خنده دارد بود و در حقیقت برابر تنها سود چهار سال این شرکت ها می شد.

بخاطر سیاست نئولیبرالی دولت تعداد خانواده های سهم در تولید توتون از ۴۰۰۰۰۰ نفر سال ۲۰۰۲ به ۲۰۰۰۰۰ نفر در سال ۲۰۰۶ رسید. از آنجا که در این منطقه کاشت توتون سودآور است مردم این منطقه که بخش بزرگشان به ملت کرد تعلق دارند به بیکاری کشیده شده و به فقر گرفتار گشتند. طبق آمار در شرق و جنوب شرقی آناتولی در این مدت ۱،۵ میلیون کرد از سوی سیاست زراعی لیبرالی از کار بیکار شدند.

در سال ۲۰۰۲ سهم بازار تکل از ۶۸٪ به ۲۰٪ سقوط نمود. در سال ۱۹۸۴ هنوز توتونی وارد کشور نمی شد. اما در سال ۲۰۰۶ واردات توتون از خارج به ۲۵۰ میلیون دلار آمریکائی رسید. این مسئله زمانی بود که صادرات این کشور ۵۰۰ میلیون دلار سقوط نموده بود. با این سیاست همواره شرکت ها و کارخانه جات دولتی بیشماری بسته شدند و یا بهتر بگوئیم فروخته شدند آنهم به بخش خصوصی. امروز مجموعه تکل تنها از ۵۷ کارخانه برای برگ توتون و ۲ تاسیسات استخراج نمک و یک کارخانه بسته بندی تشکیل شده است. تعداد کارگران از زمان خصوصی سازی از ۳۰۱۲۴ سال ۲۰۰۲ به ۱۲۰۰۰ امروز سقوط نموده است.

با وجود مقاومت کارگران کارخانه جات تکل در سال ۲۰۰۷ بخش مهمی از بخش های توتون سازی در فوریه ۲۰۰۸ بعد از یک مذاکره ۱۷ دقیقه ای به قیمت ۱،۷۲ میلیارد دلار آمریکائی به شرکت بریتیش آمریکن توباکو فروخته شد. "ب آ ت" دومین کنسرن بزرگ توتون جهان در سال ۲۰۰۳ شرکت دولتی توتون ایتالیائی را خرید. کارخانه جات تکل به این منظور خریداری نشد که تولید را ادامه دهد بلکه برای این خریداری شد که سهم بازار توتون ترکیه را که هفتمین بازار مهم جهان برای تهیه سیگار است را از آن خود کنند.

کنسرن "ب آ ت" در ابتدا کارخانه جات سیگار سازی را بسته و کارگران این کارخانه جات را به کارخانه جاتی که هنوز در دست دولت ترکیه بود سپرد. کمی بعد دولت ترکیه اعلام نمود که تمامی کارخانه جات برگ توتون را خواهند بست و کارخانه جات تکل کاملاً مسکوت خواهند ماند. دقیقاً چند ماه قبل از این واقعه در زمان انتخابات فرمانداری، نماینده "آ کا پ" در مجلس که از سوی بسیاری از کارخانه جات انتخاب شده بود به کارگران وعده داد که آنها محل کار خویش را از دست نخواهند داد. دولت "آ کا پ" که سیاست های نئولیبرالی صندوق بین المللی کار و اتحادیه اروپا را بدون مقاومت اجرا می نمود، کارخانه جات تکل را در سال ۲۰۰۳ برای تیر خلاص رها نمودند. انهدام صنایع توتون ترکیه بخش مهمی از سیاست های نئولیبرالی و تغییرات در ترکیه است که از ۳۰ سال پیش آغاز گردید.

نئولیبرالی سازی اقتصاد ملی قطعاً روی ساختار اشتغال و ساختارهای کارگری تاثیر می گذارد. دولت "آ کا پ" می خواهد خودش را از دستمزد های ضمانت شده، کارخانه جات سازمان داده شده توسط اتحادیه ها و ضمانت های شغلی خلاص کند و به دستمزد های ارزان و کارگران سازمان نیافته بدون امنیت های شغلی روی آورد. در ابتدا این پروسه خصوصی سازی در بخش های چون صنایع پارچه بافی، اتومبیل سازی آغاز گردید. بعد از انتخابات ۲۰۰۷ دولت شروع کرد تمامی کارگران مجموعه بخش های دولتی را زیر ضرب برد.

کارگرانی که کارخانه جات شان بسته شد از سوی دولت با نام (۴/س) که به زبان عامیانه "رده بردگی" نام دارد، رده بنده شد. این ها کسانی هستند که شانس دارند در تاسیسات دیگر دولتی به کار گمارده شوند. البته با شرایطی که خود دولت تعیین می نماید؛ آنها از طریق شرکت های واسطه اجاره کارگر با شرایط خاص این شرکت ها به شرکت های دولتی توصیه می شوند. کار این کارگران مدت دار و یا فصلی است. این کارگران مادامی که برای این شرکت ها کار می کنند اجازه

شغل جانبی دیگری ندارند و از هیچ نهاد دولتی و یا غیر دولتی هم هیچ گونه کمکی دریافت نخواهند نمود. آنها در فاصله چهار ماه اجازه ندارند که بیش از ۲ روز مریضی رد نمایند و یا به هر دلیلی مرخصی بگیرند. همزمان این کارگران از حق بازنشستگی برخوردار نخواهند گشت. دستمزد این کارگران از شرکت های اجاره کارگر نسبت به تخصص و سواد بین ۶۰۰ تا ۸۰۰ لیر در ماه (۳۰۰ تا ۴۰۰ یورو) دریافت می کنند. از آنجا که کارگران بیش از ۱۰ ماه اجازه کار ندارند، بنابراین درآمد متوسط سالانه آنها زیر حداقل دستمزد رسمی ترکیه است. و باز هم از آنجا که این کارگران نه کارگرند و نه کارمند حق شرکت و عضو شدن در اتحادیه ها را هم ندارند.

مختصری در باره مقاومت کارگران

با پیاده شدن شکل نام برده از کار ۴/س یا (رده بردگی) و شرکت های اجاره کارگر، کارگران ۵۷ کارخانه برگ توتون تحت رهبری اتحادیه کارگران بخش غذائی تصمیم به اعتراض های نامحدود نمودند. از تمامی بخش های ترکیه کارگران کارخانه جات تکل در تاریخ ۱۵ دسامبر ۲۰۰۹ بسوی مرکز حزب " آ کا پ" در آنکارا براه افتادند اما در آنجا چون در محاصره پلیس بود نتوانستند تجمع نمایند. سپس کارگران بسوی مرکز عبدی پکچی پارک حرکت نمودند. جائی که دوروز بعدش از سوی پلیس با گاز اشک آور و آب پاش مورد حمله قرار گرفته و پراکنده شدند. کارگران که بسیاری از آنها زخمی شده بودند در مقابل مرکز اتحادیه کارگری ترک - که با هر گونه همکاری با دولت آماده است و از کارگران سازمان یافته ترس دارد جمع شدند و در آنجا چادر های خود را بنا نموده و اعلام کردند که مادامی که (رده بردگی) یا قانون ۴/س برچیده نشود آنکارا را ترک نخواهند نمود.

دولت اردوگان دریافته بود که کارگران را با باطوم زدن نمی شود از آنکارا بیرون نمود. از این روی یک کارزار کاملاً ایدئولوژیک را آغاز نمود. نخست وزیر با این جمله کارزار خویش را شروع کرد که " در ترکیه کسانی وجود دارند که بدون اینکه بخواهند کار کنند می خواهند آسان پول دار شوند. ما این زمان ها را برای همیشه پشت سر گذاشته ایم". این کارزار اما هیچ موفقیتی پیدا نکرد و برای اردوگان هیچ امکانی باقی نماند.

کارگران تکل آغاز سال نو را با مردم آنکارا و تعداد بیشماری هنرمند جشن گرفتند. در تاریخ ۱۳ ژانویه آنها در ازمیریک کشتی را اشغال نمودند و چهار روز بعد در حدود صد هزار نفر کارگر از تمام

ترکیه به خاطر همبستگی با کارگران اعتصابی در یک گردهمایی در آنکارا شرکت نمودند. در این گرد همائی مصطفی کوملو رئیس اتحادیه کارگری نزدیک به دولت سخنرانی نمود. در فاصله سخنرانی وی مرتبا با سوت و فریاد کارگران روبرو شده و بالاخره کارگران روی صحنه رفته و از وی خواستند به سخنرانی خود خاتمه دهد و در آنجا اعلام اعتصاب عمومی نمودند.

در این روز زنان خانه دار برای کارگران غذا آماده نموده و هنرمندان برنامه اجرا نموده و دانشجویان از سرتاسر ترکیه با حضورشان از کارگران حمایت نمودند و بالاخره ۱۹ ژانویه اعتصاب غذا آغاز گشت. اما چهار روز بعد شکسته شد چون تعداد بسیاری از کارگران به بیمارستان منتقل گشتند. در تاریخ ۴ فوریه اعتصاب غذای دیگری سازماندهی شد که در تاریخ ۱۷ فوریه با فشار پزشکان شکسته شد.

اتحادیه ها با یک فراخوان اعتصاب عمومی را فراخواندند و در تاریخ ۴ فوریه به مدت ۲۴ ساعت کلیه کارها را تعطیل نمودند. در ۱۴ فوریه حزب کمونیست ترکیه و حزب آزادی و همبستگی و سوسیال دمکرات ها تجمعی بزرگ را در آنکارا سازماندهی نمودند. در ۲۵ فوریه حمدالله اوزال یکی از اعتصاب کنندگان توسط یک اتومبیل زیر گرفته شد و کشته شد. کارگران تکل بعد از این واقعه به مرکز حزب "آ کا پ" حمله نموده و شعار به در و دیوار آویزان نموده که روی آن نوشته شده بود "آ کا پ" قاتل است" در این آکسیون ۱۸ کارگر دستگیر شدند.

مصمم بودن کارگران "آ کا پ" را مجبور نمود با آنها و اتحادیه ها مذاکره نماید و در نتیجه تغییرات کوچکی در قانون کار به وجود آمد تا بدین وسیله مقاومت کارگران شکسته شود. کارگران از این پیشنهاد که در محل های تولدشان برای آنها کار ایجاد شود استقبال ننموده و عکس العملی نشان ندادند. بعد از این جواب منفی کارگران دولت کارگران را تهدید نمود که آنهایی که تا اول مارس ماده ۴/س را قبول نکنند از کار خود اخراج خواهند شد و چادر های آنها توسط خشونت پلیس از هم پاشیده خواهد شد. در مقابل این تصمیم دولت اتحادیه به شورای شهرو دادگاه عالی شهر شکایت نمود. به دلیل پشتیبانی بسیار مردم از کارگران و همچنین تصمیم قاطع کارگران برای رسیدن به هدف دادگاه عالی برای اولین بار به نفع شاغلین رای داد و مدتی را که دولت اعلام نموده بود ملغی نموده و قرار شد که اکثر کارگران برای مدت ۸ ماه بعدش دوبرابر حداقل دستمزد را دریافت نمایند تا اینکه یک تصمیم نهائی اتخاذ گردد. (البته بیش از ۲۵۰۰ نفر از ۱۲۰۰۰ نفر شرایط قبلی دولت "آ کا پ" را قبول

نمودند). مصطفی تورکل رئیس اتحادیه در ۲ مارس در آنکارا اعلام نمود که " مبارزه ما برای تکل وارد فاز جدیدی می گردد و ما ماده ۴/س را قبول نداریم. وی در پایان گفت که اعتصاب تا آخر مارس ادامه خواهد داشت.

همبستگی چپ های ترکیه

شرکت چپ های کشور و کمونیست ها بی شک روی اعتصاب تاثیر داشت. بخصوص روی مصمم بودن کارگران و پشتیبانی مردم از مقاومت کارگران. در میان سازمان های کمونیستی و چپ های دیگر همچنین حزب کمونیست ترکیه " ت گ ا پ " در این اعتصاب نقش مهمی بازی نمود. زمانی که اعتصاب غذا آغاز گردید حزب کمونیست ترکیه امنیت چادر ها و تدارکات بهداشتی و همچنین محافظت از کارگران در مقابل حملات پلیس و عکس العمل سریع برای رساندن زخمی ها به بیمارستان را به عهده گرفت و روزانه بولتنی از حوادثی که روز به روز می گذشت بیرون داد. همزمان یک سایت اینترنتی درست شد و نتایج این اعتراضات را مرتباً برای کلیه مردم ترکیه گزارش داد و از این طریق کمک های مالی برای اعتصاب کنندگان و مبارزه شان جمع آوری نمود. در تاریخ ۳۱ دسامبر حزب کمونیست به همراه سازمان های سوسیالیستی دیگر شب سال نوئی برای کارگران تکل برگزار نمود. همچنین به کمک مرکز فرهنگی ناظم حکمت روزانه حداقل یک هنرمند برای کارگران اعتصابی برنامه اجرا نمود.

نه تنها چپ ها و سوسیالیست ها و کمونیست های ترکیه از این اعتصاب گسترده پشتیبانی فعالانه نمودند بلکه تمامی سوسیالیست ها و کمونیست های سرتاسر جهان هم به پشتیبانی از مبارزات کارگران تکل پرداختند.

International Trade Union Confederation

یک روز همبستگی بین المللی با کارگران تکل را سازماندهی نمود. در آلمان بخصوص از حرکت کارگران ترکیه توسط چپ ها و سوسیالیست ها بسیار پشتیبانی گردید. کارگران دایملر بنز آلمان برای کارگران تکل کمک مالی جمع آوری نموده و در تاریخ ۶ ژانویه بدست آنها رساندند. همچنین نمایندگان اتحادیه کارگری آلمان در تاریخ ۱۱ فوریه به ترکیه رفته و از کارگران در چادر هایشان دیدار نمودند. در تمامی شهر های آلمان گردهمائی هائی در این باره تشکیل گردید.

مبارزه همچنان ادامه خواهد داشت

اینکه چادر های کارگران در ۱ ماه مارس طبق تصمیم شورای شهر برچیده شد دلیلی برای پایان دادن به مقاومت کارگران نشد. تا اول

آپریل تظاهرکنندگان در بخش های دیگر مشغول بودند. کارگرانی که به محل سکونت خویش برگشتند مردم اطراف خویش را جذب مقاومت نمودند. کارگران تکل و اتحادیه کارگری در این فاصله بسیار معروف شده اند و قصد دارند مادامی که قانون ۴/س ملغی نشده است به مبارزه خویش ادامه دهند. آنها با این کارشان برای همه روشن نمودند که مقاومت تنها به نفع کارگران کارخانه جات توتون سازی نیست بلکه به نفع تمامی شاغلین در ترکیه می باشد.

در مقابل تلاش دولت برای اینکه مبارزه کارگران تکل را امری تبهکاری جلوه دهد، بارها و بارها از سوی اتحادیه های چپ و دیگر چپ های ترکیه با اعتراض روبرو شده است. برای مثال در ماه مارس ماموران بر علیه صدها دانشجوی دانشگاه های مختلف ترکیه که با کارگران تکل پشتیبانی نموده بودند برخاستند. از یکی از دبیرستان های ترکیه دانش آموزان برای اینکه میز کتاب برای اطلاع از حرکت کارگران برگزار نموده بودند از دبیرستان اخراج شدند.

در اول آپریل از سوی اتحادیه های کارگری در تمامی ترکیه آکسیون هائی برگزار گردید. دولت تظاهرات کارگران در آنکارا را ممنوع نمود. بسیاری از اتوبوس ها قبل از وارد شدن به شهر متوقف گشتند. پلیس همه جا با گاز اشک آور و آب پاش به تظاهر کنندگان حمله نمود و بسیاری را دستگیر نمود.

خشونت بیحد پلیس در اول آپریل این استراتژی دولت را آشکار نمود که قصد دارد مقاومت مردم و کارگران را تبهکارانه کند و از تظاهرات بزرگتر در آنکارا جلوگیری نماید. پاسخ این کار را اردوگان در اول ماه مه گرفت به این صورت که برای اولین بار بعد از ۳۳ سال جنبش کارگری ترکیه توانست روز کارگر را در استامبول با شرکت سیصد هزار نفر برگزار نماید. کارگران از تمامی نقاط ترکیه به این آکسیون روان شدند و ۲۲۰۰۰ پلیس برای مقابله با کارگران گسیل شده بود. در شهرهای آنکارا و باتمن و دیگر شهرها تجمع های بزرگ ماه مه برگزار گردید. اول ماه مه جنبش کارگری ترکیه عظمت خویش را در مقابل سیاست های نئولیبرالی دولت ترکیه به نمایش گذارد.